

HISTORISKT

Jordbrukaren utkommer till alla jordbrukare i Östergötland, södra Södermanland, norra Småland och Örebro län.

En rest kvar från gruvepokens tid ligger kvar i skogen och läsaren får själv fundera på vad det använts till...

Här är annan utrustning från gruvepokens tid. Kan detta vara något som har använts för att mala stenarna...?

Gruvhålen är vackra att se men framförallt fascinerande. Man funderar på hur verksamheten tedde sig då fältspat bröts på denna plats.

Industrihistoria i Rinnaskogen

Fascinerande och spännande spår av gruvbrytning

BOXHOLM (JB)

De som tar sig till de djupa gruvhålén i skogarna i Boxholms kommuns västra delar lär spärta upp ögonen. Mitt i den ödsliga Rinnaskogen dyker flera enorma gruvhål upp. De är vattenfyllda men det är långt till vatten spegeln och hur långt det är till botten kan man fundera på. Ramla i vill man inte! I området står en rastvagn och diverse maskiner kvar och minner om gruvbrytningen.

De flesta som idag bor inom Boxholms kommuns gränser känner nog inte till de spår av industriell verksamhet som går att finna i kommunens västra delar. På tre olika platser och med bara ungefär en och en halv till två kilometers mellanrum finns det ett flertal gruvhål. Det är lämningar efter fältspat som brutits på dessa platser. I en fältspatgruva bröts och tillvaratogs tre olika material; fältspat, kvarts och glimmer.

Fältspatstenen är tegelröd till färgen och den användes till porslinsframställning. Glimmer tål mycket hög temperatur och är en god isolator. Glimmer används därför ofta i samband med elektriska värmeapparater. Kvarts används till exempel som råvara till porslin och glas.

Bo Karlsson hette en man som år 2000 gav ut en bok kallad "Rinna – den glömda socknen" och i denna bok berättar Bo om fältspatgruvorna men även Eva-Maria och Jöran O Forsberg skriver om gruvorna i deras bok som heter "Någonstans i Östergötland". Båda dessa böcker är underlag för denna artikel.

De första gruvhålén i området tillkom helt nära torpet Bergslund. Bo Karlsson bodde i Stockstorp som barn, bara några hundra meter från

Bergslund och han berättar i sin bok att han minns när en lastbil lastad med malm från gruvan gång på gång försökte ta sig uppför den ganska långa stigningen förbi Stockstorp.

Bilen var för tungt lastad för den svaga gengasmotorn, så det krävdes hjälp av en olastad lastbil och genom bogsering och två motorer kom bilen med malmen uppför backen.

Två unga killar – Ingemar i Bergslund och Lasse i Solskina – upptäckte år 1936 en obriserad "dynamitgubbe" i botten på ett av gruvhålén. Det var spännande och lockande förstås - men givetvis farligt - att kasta sten på dynamiten. Rätt som det var blev det träff och det small och kom en skur av småsten.

Den första brytningen av malm i trakten startade redan 1914, det var i gruvan vid Bergslund och en något mindre brytning på Lussebo ägor. I dessa gruvor bröts fältspat till slutet av 1930-talet. I början av 1940-talet startade man på nytt men verksamheten lades ner efter några år.

Gruvverksamheten i Rinna tog betydligt större fart år 1950, det var då Edvin Holmér i Mjölby satsade stort på två nya gruvor. Det var vid Laggaretorp samt mellan Solskina och sjön Hultaren.

Edvin satsade på elektrisk drift och köpte Rickelhags spannmålskvarn från 1899. Han investerade också i stenkrossar, valskrossar, rörkvarnar, kompressorer, sorteringsverk, siktanordningar och avmagnetiseringsapparater för järn. Fältspat som går till porslin- och glasfabrikation får inte innehålla ett korn järn.

Den gamla spannmålskvarnen och sågen blev en effektiv stenkross som malde upp till femton ton sten om dagen. Stenen kunde malas till tre olika storlekar, den finaste

Ulf Eriksson har ingen koppling till gruvhålén i Rinna mer än att han är intresserad av historien. Här sitter han på huk intill ett av de största gruvhålén.

storleken lika fin som vete mjöl, och slutprodukten förpackades i stora papperspåsar.

Femton personer arbetade med gruvverksamheten i Rinnaskogarna och gruvförmanen hette Ture Jakobsson. Gruvan väster om Hultaren var den största med flera gruvhål och gruvan vid Laggaretorp öppnades sist och den var också den djupaste, cirka 28 meter. Gruvan vid Laggaretorp stängdes under 1960-talet.

På gruvans plats var det tidigare ett kärr så platsen fick torrläggas. Vatten var ett stort problem för gruvdriften, för mycket regn kunde stoppa driften. Det fanns ju ingen naturlig avrinning.

Den malda stenen skickades till porslinsfabriker och glasbruk i hela landet och en

stor del gick på export till Mellaneuropa, framförallt till Tyskland och dåvarande Tjeckoslovakien. Transportvägen var med järnväg från Boxholm eller med båt från Vadstena och vidare till Lidköping där omlastning skedde för vidare transport neråt Europa.

År 1964 trodde man att en flicka gått ned sig i ett av gruvhålén. Det visade sig att så inte var fallet men myndigheterna krävde efter detta att gruvhålén skulle omgärdas av stängsel.

Vid Laggaretorp erbjöd Edvin Holmér staten att lagra stenkol i hålet. Så blev det, hålet fylldes igen och staten fick ett kristidslager av stenkol och kolen ligger kvar än idag. Ett stängsel sattes upp runt det största hålet väster om Hultaren, och det är an-

tagligen samma stängsel på platsen än i dag. Men så mycket till skydd är det inte, "stängslet" består av en stål-lina som mer känns som en snubbeltråd än skydd för att förhindra att ramla ner.

Den som vill se de gamla gruvhålén väster om Hultaren bör vara mycket försiktig. När jag och kompis Ulf Eriksson besökte området tidigt i höstas möttes vi av en mycket vacker tallskog men att strosa runt i området kändes lite spöklikt. Gruvhålén gapade djupa, det är knappast en ofarlig plats.

Ett besök vid gruvhålén innebär en fin naturupplevelse men också industrihistoria och en dos spänning, för vad kan finnas i botten av de där hålén...? Det vore väl underligt om inte ett och annat djur trillat ner i gruvhålén.

Här och var stod diverse utrustning kvar som spöklika monument över en svunnen tid... Bland annat en liten vagn på hjul som säkert fungerat som mat- och fika-vagn. En elmotor står på ett betongfundament så att anläggningen varit elektrifierad stämmer säkerligen, även om det är svårt att förstå hur elektriciteten kom till platsen.

De djupa gruvhålén, som ju är flera stycken väster om Hultaren, är sår i naturen, skapad av människan men det är ändå väldigt vackert i den unga välskötta tallsko-gen. Det är ett stycke industrihistoria mitt i den östgötska myllan och Rinnaskogen.

Text och bild:
KLAS JOHANSSON